

M. T. CICERONIS
EPISTOLARUM

AD CURIONEM ET ALIOS,

LIBER II.

ARGUMENTUM.

Quatuor partes habet hæc epistola. Primum accusatus à Curione, quòd minùs sæpe scriberet, excusationem affert, cum officii sui commemoratione. Deinde dolorem suum ex illius absentia, et ex ejusdem dignitate lætitiã narrat. Tertio loco ad laudem, et virtutem hortatur. Postremò commendat illi suam senectutem. Misit autem Cicero in Asiam has omnes epistolas ad Curionem quæstorem præter ultimam, quæ incipit: Sera gratulatio, quam scripsit in provincia romana ad Curionem tribunum pl.

M. Cicero S. D. Curioni.

Quamquàm me nomine negligentia suspectum tibi esse doleo; tamèn non tam mihi molestum fuit accusari abs te officium meum, quàm jucundum requiri: præsertim cum, in quo accusabar, culpã vacarem: in quo autem desiderare te significabas meas litteras, præ te ferres perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem, et optatum amo-

rem tuum. Equidèm neminem prætermisi, quem quidèm ad te perventurum putarem, cui litteras non dederim. Etenim quis est tam in scribendo impiger, quàm ego? à te verò bis, terve ad summum, et eas perbreves accepi. Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine: sin me id facere noles; te mihi æquum præbere debebis. Sed de litteris hactenùs. Non enim vereor, ne non scribendo te expleam; præsertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego, te abfuisse tandiù à nobis, et doleo, quòd carui fructu jucundissimæ consuetudinis tuæ: et lætor, quod absens omnia cum maxima dignitate es consecutus: quodque in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna respondit. Breve est, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. Tanta est expectatio vel animi, vel ingenii tui, ut ego te obsecrare, obtestarique non dubitem, sic ad nos confirmatus revertare, ut, quam expectationem tui concitasti, hanc sustinere, ac tueri possis. Et quoniam meam tuorum ergà me meritorum memoriam nulla unquàm delebit oblivio; te rogo, ut memineris, quantæcumque tibi accessiones fient et fortunæ, et dignitatis, eas te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses. Quarè hoc animo in nos esse debebis, ut ætas nostra jam ingravescens in amore, atque in adolescentia con- quiescat tua. Vale.

ARGUMENTUM.

Consolatur Curionem in obitu patris, seque illi parentis futurum loco pollicetur.

Cicero S. D. Curioni.

Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo clarissimo viro: qui, cum suis laudibus, tum verò te filio, superasset omnium fortunam, si ei contigisset, ut te ante videret, quam è vita discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus. Tibi patrimonium dii fortunent: me certè habebis, cui charus æquè sis, et perjucundus, ac fuisti patri. Vale.

ARGUMENTUM.

Dissuadet à muneribus dandis in funere patris; dare autem populo solébat gladiatorium manus.

Cicero S. D. Curioni.

Rupæ studium non defuit declarandorum munerum tuo nomine: sed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quidquam te absente fieri, quòd tibi, cum venisses, non esset integrum. Equidè quid sentiam, aut scribam ad te postea pluribus; aut, ne ad eam meditare, imparatum te offendam, coràmque contra istam tuam rationem, meam dicam, ut aut te in meam sententiam adducam, aut certè testatum apud animum tuum relinquam, quid senserim: ut si quandò (quod nolim) displicere tibi tuum consilium cœperit, possis meum recordari. Brevi tamèn sic habeto, in eum statum temporum tuum reditum incidere, ut, iis bonis,

quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt, faciliùs omnia, quæ sunt in rep. amplissima, consequi possis, quàm muneribus: quorum neque facultatem quisquam admiratur, (est enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est, quin satietate jam defessus sit. Sed aliter, atque ostenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem sententiæ meæ; quare omnem hanc disputationem in adventum tuum differo. Summa scito in spectatione te esse: eaque à te expectari, quæ à summa virtute, summoque ingenio expectanda sunt. Ad quæ si es, ut debes, paratus (quod ità esse confido) plurimis, maximisque muneribus, et nos amicos, et cives tuos universos, et rep. afficies. Illud profectò cognosces, mihi te neque chariorem, neque jucundiorum esse quemquam. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortatur Curionem ad studium summæ laudis; quod exoriente jam bello civili timeat, ne se ad improbos cives, deserta rep. conferat; quod evenit: grandi etiam ære alieno à Cæsare liberatus, à senatu ad populum transiit.

Cicero S. D. Curioni.

Epistolarum genera multa esse non ignoras: sed unum illud certissimum, cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Hujus generis litteras à me profectò non expectas. Tuarum enim rerum domesticarum habes et scriptores, et nuntios: in meis autem rebus nihil est sanè novi. Reliqua sunt epistolarum

genera duo, quæ me magnoperè delectant; unum familiare et jocosum; alterum severum et grave. Utro me minus deceat uti non intelligo. Iocerne tecum per litteras? civem meherculè non puto esse, qui temporibus his redire possit. An graviùs aliquid scribam? quid est, quod possit gravitèr à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de rep.? Atque in hoc genere hæc mea causa est, ut neque ea, quæ nunc sentio, velim scribere. Quamobrèm, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar ea clausula, qua soleo; teque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta, et parata incredibilis quædam expectatio; quam tu una re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparantur: in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse confiderem; et hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Curioni quod et Romæ non sit, ubi multa contra rempub. committantur: et ibi sit, ubi ex recte factis magnam laudem consequatur. Postremò eum ad suscipiendam républicam hortatur.

Cicero S. D. Curioni.

Hæc negotia quomodò se habeant, ne epistola quidè audeo narrare tibi; etsi, ubicumquè es, (ut scripsi ad te antea) in eadem es navi: tamèn, quod abes, gratulor: vel quia non vides ea, quæ nos; vel quòd excelsò et illustri loco sita sit laus

tua in plurimorum et sociorum, et civium conspectu: quæ ad nos nec obscuro, nec vario sermone, sed et clarissima, et una omnium voce perfertur. Unum illud nescio, gratuler ne tibi, an timeam, quòd mirabilis est expectatio reditus tui: non quòd verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat: sed meherculè, ne cum veneris, non habeas jam, quod cures: ita sunt omnia debilitata jam, et propè extincta. Sed hæc ipsa, nescio, rectè ne sint litteris commissa. Quare cætera cognoscas ex aliis. Tu tamèn, sive habes aliquam spem de rep. sive desperas; ea para, meditare, cogita, quæ esse in eo cive, ac viro debent; qui sit reimp. afflictam, et oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem dignitatem ac libertatem vindicaturus. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat summo studio T. Annium Milonem ad petitionem consulatus: et ut impetret, quod vult, nihil omittit, quod in genere commendatio requiri possit.

Cicero S. D. Curioni.

Nondum erat auditum, te ad Italiam adventare, cum Sex. Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te litteris misi: sed tamen, cum appropinquare tuus adventus putaretur, et te jam ex Asia Romam versus profectum esse constaret; magnitudo rei fecit, ut non vereremur, ne nimis cito mitteremus; cum has quam primum ad te perferri litteras magnoperè vellemus. Ego, si mea in te essent officia solum, Curio; tanta, quanta magis à te

ipso prædicari, quàm à me ponderari solent; ve-
recundius à te, si qua magna res mihi petenda es-
set, contenderem. Grave est enim homini pudenti,
petere aliquid magnum ab eo, de quo se benè me-
ritum putet: ne id, quod petat, exigere magis,
quàm rogare; et in mercedis potiùs, quàm bene-
ficii loco numerare videatur; sed quia tua in me,
vel nota omnibus, vel ipsa novitate meorum tem-
porum; clarissima, et maxima beneficia extite-
runt. Estque animi ingenui, cui multùm debeas,
eidem plurimùm velle debere: non dubitavi id à
te per litteras petere, quod mihi omnium esset
maximum, maximèque necessarium. Neque enim
sum veritus, ne sustinere tua in me, vel innume-
rabilia beneficia non possem; cum præsertim con-
siderem, nullam esse gratiam tantam, quam non
animus meus, vel in accipiendo capere, vel in re-
munerando, cumulandoque illustrare posse. Ego
omnia mea studia, omnem operam, curam, indus-
triam, cogitationem, mentem deniquè omnem in
Milonis consulatu fixi et locavi: statuique, in eo
me non officii solum fructum, sed etiam pietatis
laudem debere quærere. Neque verò cuiquam sa-
lutem, ac fortunas suas tantæ curæ fuisse unquam
puto, quantæ mihi sit honos ejus, in quo omnia
mea posita esse decrevi. Huic te unum tanto ad-
jumento esse, si volueris, posse intelligo, ut ni-
hil sit præterea nobis requirendum. Habemus hæc
omnia; bonorum studium conciliatum ex tribuna-
tu, proptèr nostram (ut spero te intelligere) cau-
sam, vulgi ac multitudinis, propter magnificen-
tiam munerum, liberalitatemque naturæ: juven-
tutis, et gratiosorum in suffragiis, propter ipius

excellentem in eo genere, vel gratiam, vel dili-
gentiam; nostram suffragationem si minus poten-
tem, at probatam tamèn, et justam, et debitam,
et propterea fortassè etiam gratiosam. Dux nobis
et auctor opus est, et eorum ventorum quos pro-
posui, moderator quidam, et quasi gubernator.
Qui si ex omnibus unus optandus esset, quem
tecum conferre possemus, non haberemus. Quam-
obrem, si me memorem, si gratum, si bonum vi-
rum, vel ex hoc ipso, quòd tam vehementèr de
Milone laborem, existimare potes: si dignum de-
niquè tuis beneficiis iudicas; hoc à te peto, ut
subvenias huic meæ sollicitudini, ut huic meæ lau-
di, vel, (ut veriùs dicam) propè salutem, tuum stu-
dium dices. De ipso T. Annio tantùm tibi polli-
ceor, te majoris animi, gravitatis, constantiæ, be-
nevolentæ erga te, si complecti hominem volue-
ris, habiturum esse neminem; mihi verò tantùm
decoris, tantùm dignitatis adjunxeris, ut eundem
te facilè agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris
in salute. Ego, ni te videre scirem, cum hæc ad
te scriberem, quantum officii sustinerem, quanto-
perè mihi esset in hac petitione Milonis omni non
modo contentione, sed etiam dimicatione elabo-
randum, plura scriberem. Nunc tibi omnem rem,
atque causam, meque totum commendo atque tra-
do. Unum hoc sic habeto: si à te hanc rem im-
petraro, me panè plus tibi, quàm ipsi Miloni, de-
biturum. Non enim mihi tam mea salus chara fuit,
in qua præcipuè sum ab illo adjutus, quàm pietas
erit in referenda gratia jucunda. Eam autèm unius
tui studio me assequi posse confido. Vale.

ARGUMENTUM.

Hanc scripsit in Cilicia, cum esset proconsul. Gratulatur Curioni de tribunatu pl. Hortatur ad boni civis officium. De sacerdotio Curionis quiddam interserit. Postremò rogat ne quid sibi temporis prorogari ad provinciæ administrationem patiatur.

M. Cicero procos. S. D. Curioni trib. pl.

Sera gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est; longè enim absum, audio serò. Sed tibi et gratulor, et, ut sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: teque hortor, ut omnia gubernes et moderere prudentia tua; ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientiùs suadere possit te ipso: nunquàm labere, si te audies: non scribo hoc temerè, cui scribam, video: novi animum, novi consilium tuum; non vereor, ne quid timidè, ne quid sultè facias: si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quòd in id reip. tempus non incidetis, sed veneris (iudicio enim tuo, non casu, in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profectò vides, quanta vis in rep. temporum sit, quanta varietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum voluntates: quid insidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin cogites. Sed, amabo te, cura, et cogita nihil novi, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loquere; te adhibe in consilium; te audi; tibi obtempera; alteri, qui meliùs dare consilium possit;

quàm tu, non facilè inveniri potest: tibi verò ipsi certè nemo meliùs dabit. Dii immortales! cur ergò non adsum vel spectator laudum tuarum, vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum? tametsi hoc minimè tibi deest: sed tamèn efficeret magnitudo, et vis amoris mei, consilio te ut posseim juvare. Scribam ad te plura aliàs. Paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios, ut, quoniam sanè feliciter, et ex mea sententia rep. gessimus, unis litteris totius ætatis res gestas ad senatum præscriberem. De sacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamque difficili in re, atque causa, cognosces ex iis litteris, quas Trasoni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me benevolentia, meaque item in te singulari, rogo, atque oro, ne patiare mihi quidquam ad hanc provincialem molestiam temporis prorogari; præsens tecum egi, cum te tribunum pl. isto anno fore non putarem: itemque petivi sæpiùs per litteras, sed tum quasi à senatore nobilissimo, et adolescente gratiosissimo, nunc à tribuno pl. et à Curione tribuno; non ut decernatur aliquid novi, quod solet esse difficiliùs; sed ut ne quid novi decernatur, et ut S. C. et leges defendas; eaque mihi conditio maneat, qua profectus sum. Hoc te vehementèr etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Levitèr Cælium objurgat. Qui commentarium mississet refertum levissimis rebus; cum hortatur ad amicitiam Pompeii; emergente etiam belli civilis

initio. Addit de suo in provinciam itinere, extreme ne sibi provinciae tempus prorogetur.

Cicero procos. S. D. M. Caelio Rufo.

Quid? tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata, ut Chresti compilationem mitteres, et ea, quae nobis, cum Romae sumus, narrare nemo audeat? vide, quantum tibi meo iudicio tribuam (nec mehercule injuria: enim te adhuc neminem cognovi) ne illa quidem curo mihi scribas, quae maximis in rebus reipub. geruntur quotidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit; scribent alii: multi nuntiabunt, perferet multa etiam ipse rumor. Quare ego nec praeterita, nec praesentia abs te, sed ut ab homine longe in posterum prospiciente, futura expecto: ut, ex tuis litteris cum formam reip. viderim, quale aedificium futurum sit, scire possim. Neque tamen adhuc habeo, quod te accussem: neque enim fuit; quod tu plus providere posses, quam quivis nostrum, in primisque ego, qui cum Pompejo complures dies nullis in aliis, nisi de rep. sermonibus versatus sum: quae nec possunt scribi, nec scribenda sunt. Tantum habeto, civem egregium esse Pompejum, et ad omnia, quae providenda sunt in rep. et animo et consilio paratum. Quare da te homini: complectetur, mihi crede. Iam iidem illi et boni et mali cives videntur, qui nobis videri solent. Ego, cum Athenis decem ipsos dies fuissem, multumque mecum Gallus noster Caninius, proficiscerbar inde pridie Non. Quinct. cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatis-

sima esse cupio, tum nihil magis, quam ne tempus nobis provinciae prorogetur. In eo mihi sunt omnia. Quid, quando et quomodo, et per quos agendum sit, tu optime constitues. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Caelio, quod superatis competitoribus, aedilis curulis designatus sit.

Cicero procos. S. D. M. Caelio Rufo, aedili cur. des.

Primum tibi, ut debeo, gratulor; laetorque cum praesenti, tum etiam sperata tua dignitate; serius, non negligentia mea, sed ignorantione rerum omnium; in his enim sum locis, quod et propter longinquitatem, et propter atrocitiam tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum vero, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, quod ita factum sit, ut dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audiui, ego ille ipse factus sum (scis quem dicam) eique omnes illos adolescentes, quos ille jactitabat; difficile est loqui. Te autem contemplans absentem; et quasi tecum coram loquerer: non adepod quantam egeris rem, neque quantum facinus feceris, quod quia praeter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud: incredibile hoc factum objicitur; repente vero inaccessi omnibus laetitias. In quo cum objurgarer, quod nimio gaudio poenae desiperem; ita me defendebam: habeo voluptatem animi nimiam. Quid quaris? dum illum rideo, poenae sum factus ille. Sed haec pluribus, multaque alia et de te, et ad te, cum primum ero aliquid nactus otii. Te vero, mi

Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modò inimicorum, sed etiam invidorum meorum: ut eos partim scelorum suorum, partim etiam ineptiarum poeniteret. Vale.

ARGUMENTUM.

Queri videtur de tabellariis epistolas non reddentibus, re vera Caelium negligentia accusat, tum sua gesta magnifice narrat.

Accusatoria, narratoria.

Cicero imp. S. D. Rufo, ædili cur. des.

Tu vide quàm ad me litteræ non perferantur; non enim adduci possum, ut abs te, postea quàm ædilis factus es, nullas putem datas, præsertim cum esset tanta res, tantæ gratulationes de te; quia quod sperabam, de Hillo (balbus enim sum) quod non putaram. Atqui sic habeto, nullam me epistolam accepisse tuam post comitia ista præclara, quæ me lætitia extulerunt. Ex quo vereor, ne idem eveniat in meas litteras: equidèm nunquam domum misi unam epistolam, quin esset ad te altera: nec mihi est te jucundius quidquam, nec charius. Sed balbi non sumus: ad rem redeamus. Ut optasti ita est: velles enim, ais, tantummodò ut haberem negotii, quod esset ad laureolam satis. Parthos times, quia diffidis copiis nostris, ergo ita accidit. Nam partico bello nuntiato, locorum quibusdam angustiis, et natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi, satis probè ornatum auxiliis, et quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim

in his locis: hiccine est ille, qui urbem? quem senatus? nosti cætera. Cum venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est, divisus aquarum divortiis, Cassius noster, quod mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab Antiochia hostem rejecerat. Bibulus provinciam acceperat: interea cum meis copiis omnibus vexavi Amanienses hostes sempiternos; multi occisi, capti: reliqui dissipati. Castella munita, improviso adventu capta et incensa. Ita victoria justa imperator appellatus apud Issum; quo in loco sæpè, ut ex te audiui, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro esse superatum: abduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem. Ibi quintum et vigesimum jam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum Pindenissum, tantis opibus, tantoque negotio, ut mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi. Quod si, ut spero, cepero; tum verò litteras publicè mittam. Hæc ad te in præsentî scripsi, ut speres te assequi id, quod optasti. Sed, ut redeam ad Parthos; hæc æstas habuit hunc exitum satis felicem: ea, quæ sequitur, magno est in timore. Quarè, mi Rufe, vigila. Primum ut mihi succedatur: sin id erit, ut scribis, et ut ego arbitror, spissius; illud, quod facîle est, ne quid mihi temporis prorogetur. De rep. ex tuis litteris, ut antea tibi scripsi, cum præsentia, tum etiam futura magis expecto. Quarè, ut ad me omnia quàm diligentissimè perscribas, te vehementè rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Suum declarat urbis desiderium; et pantheras ait non posse capi quas Cælius ædilis petierat, ut in suis ludis populo ostenderet.

Petitoria, officiosa.

Cicero imp. S. D. Cælio ædili cur.

Putaresne unquam accidere posse, ut mihi verba deessent, nequè solùm ista vestra oratoria, sed hæc etiam levia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quòd mirifice sum sollicitus, quidnam de provinciis decernatur. Mirum me desiderium tenet urbis, incredibile meorum, atque in primis tui; satietas autem provinciæ, vel quia videmur eam famam consecuti, ut non tam accessio quærenda, quam fortuna metuenda sit; vel quia totum negotium non est dignum viribus nostris, qui majora onera in rep. sustinere et possimus et soleamus: vel quia belli magni timor impendet: quod videmur effugere, si ad constitutam diem decedemus. De pantheris per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter; sed mira paucitas est: et eas, quæ sunt, valdè ajunt queri, quòd mihi cuiquam insidiarum in mea provincia, nisi sibi fiat. Itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamen sedulò fit, et in primis à Patisco: quidquid erit, tibi erit; sed quid esset, planè nesciebamus: mihi meherculè magnæ curæ est ædilitas tua. Ipsa dies me admonebat: scripsi enim hæc ipsis Magalensibus. Tu velim ad me de omni reip. statu quàm di-

ligentissimè præscribas, ea enim certissima putabo, quæ ex te cognovero. Vale.

ARGUMENTUM.

Litteras à Cælio requirit de rebus urbanis; et hortatur eum, ut urbanos potius magistratus sequatur, quam provinciales.

Horatoria.

Cicero imp. S. D. Cælio ædili cur.

Solicitus equidem eram de rebus urbanis; ita tumultuosæ conciones, ita molestæ quinquatrus afferebantur; nam citeriora nondùm audiebamus. Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quàm in his molestiis non me, si qua ridenda essent, ridere tecum. Sunt enim multa: sed ea non audeo scribere. Illud moleste fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum. Quare etsi, cum tu hæc leges, ego, jam annum munus confecero; tamen obviæ mihi velim sint litteræ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hospes plane veniam. Hoc meliùs quam tu, facere nemo potest. Diogenes tuus, homo modestus, à me cum Philone Pessinunte discessit. Iter habebam ad Dejotarum regem: quamquàm omnia nec benigna, nec copiosa cognoram. Urbem, mi Rufe, cole, et in ista luce vive. Omnis enim peregrinatio (quod ego ab adolescentia judicavi) obscura et sordida est iis, quorum industria Romæ potest illustris esse, quòd cum probe scirem, utinàm in sententia permansissem. Cum una meherculè ambulatiuncula, atque uno sermone nostro omnes fructus provinciæ non confere: spero me integritatis laudem consecutum: